

Aega läks, aga asja sai

TRIVIMI VELLISTE

Eesti vabanemisele kolm aastakümnet tagasi eelnes Kremlist väljakuulutatud perestroika, mis võimaldas nn. laulva revolutsiooni lahvatamise. Viimase tuules sündis ka Eesti kodanike komiteede liikumine, mis päädis Eesti Kongressi valimistega ja selle kokkuastumisega 11. märtsil 1990. Eesti Kongress valis oma liikmete hulgast püsivalt kooskäiva kogu Eesti Komitee. Olin Eesti Komitee välistoimkonna esimees. Mitmel korral kutsuti mind Stockholmi, kus sain tuttavaks Eesti Vabariigi pagulasvalitsuse liikmetega – Mihkel Mathieseni kaudu ka peaministriga Vabariigi Presidendi ülesannetes Heinrich Margaga. Selgitasin Eesti Kongressi tegevust.

19. augustil 1991 juhtusin olema taas Stockholmis. Norrmalmstorgil toimus tavalisest rahvarohkem meelevaieldus Balti riikide toetuseks. Eksiilvalitsuses kujunes arusaam: kui Eestis taastatakse põhiseaduslik riigikord, annab pagulasvalitsuse juht kui riigipea kohusetäitja oma ametivõimu sümboolselt üle kodanikkonna poolt valitavale Vabariigi Presidendile.

Lennart Meri valiti riigipeaks kohe, kui VII Riigikogu oli töösse rakendunud. Eesti Komitee oli oma viimasel istungil volitanud mind Eesti Kongressi nimel teatama selle töö lõppemisest ja rõhutama Eesti Vabariigi kestmise järjepidevust. Mu sõnum VII Riigikogu kõnetoolis oli: vabaduse taastanud Eesti Vabariik on õiguslikult samane 24. veebruaril 1918 välja kuulutatud Eesti Vabariigiga. See sõnum oli oluline ka praktilisel põhjusel, sest paljud kaasmaalased kippusid nüüdset Eestit nimetama sõjaeelse Eesti õigusjärglaseks. See aga oli eksitus! Subjekt ei saa olla iseenda õigusjärglane. Ta on seesama subjekt!

Oli uhke tunne olla esimesi kõnelejaid uues, esimeses sõjajärgses Riigikogus. Kolleeg Jüri Adams lausus pärast istungit Toompea lossi kohvikus mõtlikult: mitte igapähele ei ole antud võimalust elada läbi oma unistuste täideminek.

EFA.204.0.273135

Foto: Tiit Veermäe, Rahvusrhiiv